

Federatie voor Begrafenisinstellingen zonder winstoogmerk

Nieuwsbrief FKB

COLOFON

Deze Nieuwsbrief is het digitale informatieblad van de FKB. De FKB wil de belangen behartigen van uitvaartverenigingen.

Info: <http://www.f-k-b.nl>

Wilt u de Nieuwsbrief ontvangen?

Aanmelden via www.f-k-b.nl

Secretariaat van de FKB
mw. G.W. Nijland-Wevers
Telefoon: 0546-577981

E-mail: secretaris@f-k-b.nl

Heeft u informatie die geschikt is voor deze Nieuwsbrief?

Mail die dan naar:

secretaris@f-k-b.nl

FKB

een levende vereniging
rondom de dood

Vol verwachting klopt mijn hart...

Ja, in deze sinterklaastijd ontkom je er niet aan. En dan is het ook bijna Advent.

Tijden van verwachten. Ik zal u een geheim vertellen: ik zet elke avond mijn schoen, met de verwachting dat er 's morgens iets in zit. Maar elke ochtend ben ik teleurgesteld. Er zit niets in. Onze middelste kleindochter (nog in de leeftijd van volop geloven) vertelde dat ze bij haar thuis niet mag zeggen dat Sinterklaas liever is dan God. Ik reageerde nogal snel door te beamen dat dat inderdaad niet mag. Maar ik had beter gevraagd waarom ze Sinterklaas liever vindt dan God. Ik denk dat ik het wel weet: van de Sint krijg je een cadeautje en van God niet. Ze heeft ook zo haar wensen lijstje en verwacht dat dat uitkomt. Dat ze krijgt wat ze vraagt.

Tja, wij weten inmiddels dat je niet altijd krijgt waar je om vraagt en ook niet wat je verwacht. Door schade en schande zijn we wijs geworden. Maar soms, verwachten we toch nog teveel of misschien ook nog te weinig. En dan worden we, in het eerste geval teleurgesteld, en in het tweede geval verrast.

Mensen verwachten soms ook dingen van ons. En soms kunnen we aan die verwachtingen voldoen, maar soms ook niet.

Het is in het leven de kunst om je verwachtingen zó in te richten, dat je nog wel verrast kunt worden, maar dat je verwachtingen vooral reëel zijn.

Ik denk dat het om vrede gaat. Vrede in je eigen hart, in je eigen omgeving. En dan mag je een reële verwachting hebben, dat die cirkel steeds groter wordt, zodat er vrede op aarde kan ontstaan. Ik wens u een mooie decembermaand toe en veel leesplezier met deze nieuwsbrief.

Afke den Hollander.

In deze nieuwsbrief o.a.

- * Uitvaartverenigingen duurzaam?
- * Bergklooster, een bijzondere plek
- * Cryomeren of resomeren
- * Extra ledenvergadering over verkoop aula Noordwolde
- * Nicodemus creëert nieuwe familiekamer
- * Vrouwen van Sereen openen eigen uitvaartcentrum
- * Religieus leven in eeuwigheid

Het lijkt alsof de tijd weg vliegt.....

Dagen zijn weer ten einde als ik denk dat ze net begonnen zijn.....Althans als ik naar mijn actielijst kijk die gewoon gevuld lijkt te blijven. Het is natuurlijk zo dat dagelijks dingen afgerond worden maar er komen er ook weer bij. En belangrijk is dat ik ook gewoon alles wel leuk vind en het op een of andere manier niet erg vind als dingen even niet goed lopen en er snel of ad-hoc weer andere oplossing moet komen.

Het lijkt rond met een nieuwe exploitant voor ons gemeenschapshuis en dan opeens gooit de vergunningverlener de ruiten weer in. We moeten weer op zoek naar een oplossing. Eens kijken of in een gesprek met de Gemeente de gedachte alternatieven reëel zijn.

Andere mensen bij de Gemeente zorgen ook voor meer werk maar ook dat is alleen maar fijn en leuk. Er is behoefte gesignaleerd aan een derde wensauto. Wij gaan er als Stichting mee aan de slag. Zal in ieder geval betekenen dat we minimaal 20 chauffeurs er bij moeten zien te krijgen.

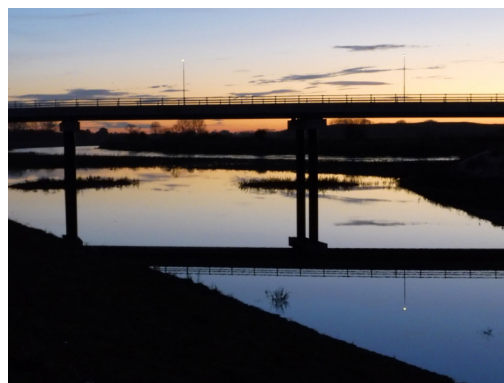
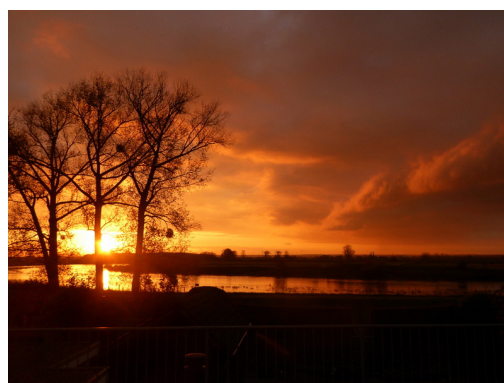
Ook weer heel intensief bezig geweest met de landelijke collecte van het Leger des Heils om te zorgen dat in bijna geheel Limburg het goed draait deze week. Heel veel vrijwilligers die zich onbaatzuchtig inzetten voor veelal vele uren. Heel fijn! Tussendoor is af en toe de fut dusdanig er uit dat ik zeer behoefte heb aan frisse lucht. Wandelschoenen aan, dijk op, en struinen maar. Prachtig die natuur, de vele watervogels, de galloways die ook rondstruinen. Fijn om zo de gedachten te verzetten, te ontspannen.

Mijn gedachtekronkel?

Gedachten gaan uit naar bestuurders van verenigingen. Het was fijn om velen te mogen ontmoeten in Hardenberg, Katwoude en Treebeek. Allemaal ook vaak heel intensief bezig en proberen te voorzien in vragen van hun leden. Ook trachtend het bestuur dat bestaat uit vrijwilligers op sterkte te houden. Het is fijn als dit lukt, soms heel snel, maar vaak ook na een langere zoektocht. En af en toe is ook daar dan waardering vanuit de leden. Besturen vergt tijd, soms opofferingen.....maar geeft ook plezier!

Meer samen, samen meer!

(J.J. den Hollander – Voorzitter FKB – Illikhoven, 27 november 2019).

Uitvaartverenigingen duurzaam?

De afgelopen weken kan het u niet zijn ontgaan. Nederland heeft een CO2 probleem met als gevolg dat onze boeren en dan vooral de veeteelt moet inkrimpen. En onze bouwbedrijven kunnen voorlopig geen woningen meer bouwen omdat er op veel plaatsen geen omgevingsvergunningen meer worden afgegeven. De boeren komen in de problemen omdat zij in de voorbije jaren heel veel hebben geïnvesteerd in hun bedrijf om maar te kunnen voldoen aan de milieueisen. Hierbij gesteund en geadviseerd door hun belangenorganisatie LTO.

De projectontwikkelaars en bouwbedrijven zijn de laatste jaren door iedereen aangesproken op hun verantwoordelijkheid om er voor te zorgen dat de druk op de woningmarkt wordt verminderd zodat die zeer lange wachtlijsten voor vooral starters kunnen worden beteugeld en de exorbitante prijzen die in de bestaande markt worden geboden ook weer enigszins normaal gaan worden.

Door het Co2 probleem treedt er in ieder geval een vertraging op in de nieuwbouwplannen. Kunnen de uitvaartverenigingen ook hun steentje bijdragen?

In het laatste nummer van het maandblad ONS van de Katholieke Bond van Ouderen afdeling Brabant kwam ik een advertentie tegen van Fair Coffins. In deze advertentie stond de volgende tekst:

De meeste mensen staan er niet bij stil, maar de laatste reis is vaak onbedoeld en onbewust niet echt milieubewust. Ieder jaar worden er zo'n 120.000 vervuilende uitvaartkisten van spaanplaat en hout verkocht. Spaanplaten uitvaartkisten bevatten zo'n 3,5 liter lijm en zijn vaak afgewerkt met plastic fineer en synthetisch interieur. Deze kisten worden verbrand of onder de grond gestopt. Dat levert veel lucht- en bodemvervuiling op. Een houten uitvaartkist zorgt voor een hoge Co2 uitstoot en afname van onze bossen, de longen van onze aarde.

Fair Coffins heeft een nieuw gepatenteerd materiaal ontwikkeld op basis van gerecycled karton en oud papier. De nieuwe kartonnen panelen zijn zeer sterk, lichtgewicht en zijn leverbaar in verschillende designs. Mensen zien meestal niet eens dat het karton is.

Als ik op de website kijk van Fair Coffins zie ik dat de kisten zeker niet goedkoop zijn.

Maar ik kan me voorstellen dat leden van de uitvaartvereniging het bestuur hierop gaan aanspreken en is het wellicht te overwegen deze vraag voor te zijn en de kist, wel of niet onder bijbetaling, in het pakket van de vereniging op te nemen.

Misschien is het ook een idee om Fair Coffins uit te nodigen voor de algemene vergadering van de FKB van volgend jaar.

Oisterwijk, 21 oktober 2019
sjefvdwiel@gmail.com

Uitvaartfotograaf: Ik leef mee, maar lijd niet mee (alles rond sterven wordt steeds persoonlijker, blijkt op beurs in Emmen)

De kisten van Hindrik Ype de Vries (geheel links) en Willy de Jong (die in het midden uitleg geeft aan bezoekers).

De dood komt dichterbij. Op de uitvaartbeurs Mensenling, gehouden op zaterdag 9-11 in het Atlas Theater in Emmen, vooral in figuurlijke zin: alles rond sterven wordt zo te zien steeds persoonlijker.

De uitvaartfotograaf (vanaf 600 euro)

Op het eerste gezicht is het een foto van één persoon. Maar wie beter kijkt, ziet een hand om het middel geslagen. Op de schouder rust een nauwelijks zichtbaar hoofd. Het zijn vier mensen die steun bij elkaar zoeken vanwege het verlies van een dierbare. Vastgelegd door Spike van der Steen uit Schagen, die uitvaarten fotografeert.

Het kippenvol op de arm van een vader die de kist van zijn zoon aanraakt, een van de drie jongens die omkwamen bij een auto-ongeluk. De teddybeer op een stoel voor een lange rij koffiekopjes. „Dat was bij een uitvaart van een moeder en kind, eveneens verongelukt. Zo’n teddybeer zegt natuurlijk al alles, maar al die kopjes geven aan hoe druk het was. Ik leg momenten vast die ertoe doen bij uitvaarten”, zegt Van der Steen.

Hij deed ook bruidsreportages. Het grote verschil? „Bij een huwelijk kun je alles overdoen, zoals het aansnijden van een taart. Bij het sluiten van een kist kun je een nabestaande niet vragen dat nog eens te doen, voor het betere plaatje.”

Zijn uitvaartreportages niet zwaar om te maken? „Natuurlijk is het verloop vaak emotioneel. Maar hun verdriet is niet mijn verdriet. Ik leef mee, maar ik lijd niet mee.”

De levensverhaalschrijver (vanaf 885 euro)

An Meertens uit Assen schrijft levensverhalen van mensen die doorgaans de dood in de ogen kijken. „Ik word vaak benaderd door mensen die in hun laatste levensfase zitten. Ze willen dat ik het verhaal van hun leven vastleg, zodat hun herinneringen bewaard blijven. Daarvan maak ik vervolgens een boekje met ook foto's, of een glossy. Alles is mogelijk.”

De Assense schrijft in de ik-vorm, zodat nabestaanden het gevoel krijgen dat de persoon in kwestie zich rechtstreeks richt tot de nabestaande. „Maar dat verantwoord ik altijd wel voorin zo'n boekje, om geen verwarring te zaaien.” Meertens interviewt iemand twee tot zes keer. „Nee, ik maak nooit een boekje na iemands dood, aan de hand van wat anderen vertellen. Dat verhaal laat ik graag over aan de uitvaartverzorger.”

De kistenmaker (vanaf 400 euro)

Willy de Jong van de Kistemakker uit het Friese Poppenwier kende ooit een schapenboer die in een strak gelakte eikenhouten kist lag opgebaard, voor de schaapskooi. „Die man had zijn hele leven tussen de schapen gezeten. Altijd in de buitenlucht, altijd in het stro. Die veel te nette kist paste zó niet bij hem. Het was eigenlijk geen gezicht.”

De Jong verkoopt samen met Hindrik Ype de Vries handgemaakte kisten met een natuurlijke uitstraling. Er komt geen lijm, kunststof of spijker aan te pas. „Daarom zijn ze ook geschikt voor natuurbegraafplaatsen, want we gebruiken alleen maar natuurlijke materialen.”

De Vries begon vijf jaar geleden met het maken van kisten, nadat het aannemersbedrijf waar hij in dienst was geen werk meer voor hem had. „Het begin was aarzelend, maar we verkopen nu tig kisten per week.” Die tig wil De Jong niet verder verklaren, want de concurrentie leest mee. „Maar de zaken lopen goed. Zo'n met liefde gemaakte kist heeft een totaal andere uitstraling dan een exemplaar uit de fabriek. Veel persoonlijker, en dat willen de mensen tegenwoordig graag.”

Bron: Dagblad van het Noorden, 9-11-2019, Sjaak.

Politiek: vragen rond 'eenzame uitvaarten'

Overledenen zonder familie en naasten werden vanaf 2008 in Maastricht bij hun uitvaart begeleid door Stichting Eenzame Uitvaarten Maastricht. Tot afgelopen zomer, toen de gemeente besloot om de overeenkomst met de vrijwilliger die zich voor deze begeleiding inzette te beëindigen. PvdA en de Groep Günther willen nu opnieuw van het stadsbestuur weten waarom. Het verzamelen van persoonlijke informatie over de overledenen ten behoeve van de toespraak zou ongepast zijn en moest

daardoor worden stopgezet. Partij PvdA stelde er verontwaardigd vragen over, maar die werden niet naar tevredenheid beantwoord. Reden voor de sociaaldemocraten en voor de Groep Günther om de zaak opnieuw aan de kaak te stellen. Waarom is Maastricht nu de enige gemeente waar dit soort initiatieven wordt verhinderd, vragen de partijen zich af. Op de website van de landelijke Stichting De Eenzame Uitvaart wordt toch ook persoonlijke informatie gedeeld? Zijn er wel eens klachten geweest over deze informatie? En wat is er nu eigenlijk in de plaats gekomen, nu deze begeleiding is gestopt?

Bron: RTV Maastricht, 30-10-2019, Sjaak.

De begrafenisondernemer is de échte held in de klantbeleving

Jarenlang heb ik gedacht en beweerd dat het toerisme de ideale springplank is voor customer experience management. Ik noemde hospitality dé leer-school voor klant-gericht denken, de vakantie de 'De Moeder Aller Klant-treizen' en prees horecamedewerkers aan als degenen die van alle beroeps-groepen de meeste mensenkennis in hun DNA hebben. Ik onderbouwde mijn stellingen met

het gegeven dat mensen met een toerisme-achtergrond tegenwoordig veelgevraagd zijn in klantbelevingsfuncties in andere, servicegevoelige branches. En ik zag hoe de namen van CX-professionals van internationale hotelketens, cruisemaatschappijen, attractie-parken en evenementenorganisaties ineens opdoken in topfuncties bij multinationals in heel andere sectoren van het bedrijfsleven.

Tot drie weken geleden. Toen overleed mijn schoonvader. En dus stond de familie plotseling voor de vraag wie de uitvaart moest verzorgen. Gelukkig had het ziekenhuis waar hij overleed contacten met enkele lokale uitvaartondernemingen. De familieleden kozen uiteindelijk voor een bedrijf dat op het internet ook nog eens hele goede reviews had gekregen. En zo stonden zij een uur later oog in oog met een uitvaarton-dernemer, vertegenwoordigd in de persoon van Alex*. Hij begeleidde de familie tijdens de zes dagen tot en met de begrafenis. En sindsdien weet ik het: niet de toerismespecialist is dé CX-held, maar de uitvaarton-dernemer.

Laatste reis

Een uitvaart organiseren voor mensen die je vooraf niet kent, is ongetwijfeld één van de gevoeligste klus-sen die er is. Het vraagt naast veel organisatorische vaardigheden een ongeken-de hoeveelheid mensen-kennis en empathische skills. Om het maar eens in CX-jargon te zeggen: de customer journey die aan de laatste reis ten gronde ligt, zit stikvol moments of truth. Er kunnen duizend dingen verkeerd gaan en elke misser is een grotere of kleinere smet op de begrafenis of de crematie én op het blazen van de uitvaart-verzorger. Zo'n fout kun je nooit meer rechtzetten.

Achtbaan

Ik noem de customer journey vaak de fascinerende achtbaan van emoties tijdens het proces van klant worden, klant zijn en klant blijven. In zo'n achtbaan was mijn familie nu terecht gekomen. De manier waarop de klant zo'n achtbaan ervaart, is de customer experience en de manier waarop een bedrijf daarmee omgaat is dan het customer experience management. Er moet in korte tijd van alles geregeld worden, waar je hoofd niet naar staat. En er is natuurlijk het verdriet over het verlies van een dierbare. De uitvaartondernemer is de linking pin tussen die twee uitersten.

Ontzorgen

Alex deed dat perfect. Zijn voornaamste taak was het ontzorgen van zijn klant – mijn familie. Hij had de gave om onzichtbaar achter de coulissen te werken, maar er ineens te zijn als de situatie daarom vroeg. Net als jij een vraag wilde stellen, kwam hij al met het antwoord op de proppen. Hij voelde mee, maar brak op precies het juiste moment even de spanning met wat humor en een understatement. En tussen alle bedrijven door kwam hij met suggesties en dacht hij proactief mee. Precies genoeg. Geen woord te weinig, geen gebaar te veel.

Stage

Uiteindelijk kreeg mijn schoonvader het afscheid dat iedereen hem gunde. Met grote dank aan Alex. Ik weet nu dat elke aankomende CX-professional eens stage zou moeten lopen bij een uitvaartbedrijf!

Na de uitvaart spraken wij nog even na. Ik vroeg hem hoe hij in deze wereld was beland en wat hij eerder had gedaan. "Ik kom van oorsprong uit de horeca", zei Alex. Vandaar...

*Alex is niet de werkelijke naam van de begrafenisondernemer.

Wim Gramsma helpt met zijn consultancybureau CustomerSense bedrijven en instellingen te veranderen naar klantgerichte organisaties.

Bron: Customer Talk, 12-11-2019, Sjaak.

Leden akkoord met fusie uitvaartverenigingen

NIEUW-BUINEN -De leden van de Uitvaartverenigingen E.O.B. in Stadskanaal en Nieuw-Buinen – Buinerveen e.o. in Nieuw-Buinen hebben tijdens een bijzondere Algemene Ledenvergadering ingestemd met een juridische fusie.

De nieuwe Uitvaartvereniging gaat verder onder de naam van Uitvaartvereniging De Veenkoloniën en is gevestigd in Nieuw-Buinen.

Uitvaartvereniging E.O.B. is opgericht in 1907 en de Uitvaartvereniging Nieuw-Buinen – Buinerveen e.o. is opgericht op 1 mei 1912.

De nieuwe uitvaartvereniging heeft zo'n 5.000 leden en heeft de beschikking over een eigen aula en een team van dertien dragers. Noaberhulp staat nog steeds hoog in het vaandel geschreven. Vooruitlopend op de fusie waren de contributie voor de leden en de vergoedingen bij overlijden reeds op elkaar afgestemd. Het bestuur van Uitvaartvereniging De Veenkoloniën bestaat uit Jan de Vrieze (voorzitter), Dineke Westers (penningmeester), Jacco Pranger (secretaris) en de leden Andrea van der Aa, Ivette Langeveld, Jiny Joost en Freddy Klok.

Bron: Ter Apeler Courant, 22-10-2019, Sjaak.l

In de beste families: niet welkom bij een begrafenis of crematie

- 31 oktober '19

Verbijstering en verslagenheid maakten bezit van mij en ik stond aan de grond genageld: er stond een crematie op punt van beginnen en de plaats was zorgvuldig geheim gehouden. Alleen voor mij.

Twee maanden later, reisde ik alleen af naar het bewuste crematorium. Zoals altijd, ergens in slecht bereikbaar buitengebied. Het was grijs weer en kil. Mijn donkerblauwe kleding hield mij maar net warm.

Midden in de aula nam ik plaats. Links en rechts van mij bleven de stoelen onbezet. Voor mij geen kist met daarin het overleden familielid waar ik zo dol op was.

Mijn ogen starden naar de kale bomen die ik verderop buiten zag staan. Op mijn schoot rustte een bos bloemen. Ik zat daar, luisterde naar een bandje met muziek, zelf gemaakt, met nummers waarvan ik wist dat die op de crematie te horen waren geweest, gevolgd door mijn ingesproken afscheidswaarden. Wat had dit familielid voor mij betekend? Ondertussen worstelend met de vraag waarom?

Gelukkig hoefde ik niet te betalen voor het korte gebruik van deze zaal. Ik verliet hem met gebogen schouders. Zelfs, ik was alleen, durfde ik nog niet mijn verdriet te tonen en mijn tranen te laten stromen als een waterval.

Buiten legde ik de bos bloemen bij de andere achtergelaten boeketten neer.

Wat een gedeeld verdriet had moeten zijn was het toen niet. En is het ook nooit meer geworden.

Als iemand van de familie bij een crematie of begrafenis niet welkom is, dan verliest de familie niet één familielid maar twee tegelijk. Van wat er dan nog van over is worstelt de rest met een loyaliteitsconflict.

De warmte van de mensen om mij heen droeg mij door die verschrikkelijk periode heen, al kostte het veel tijd om het gevoel van schaamte om het hele gebeuren te laten verbleken.

Een begrafenis of crematie kan maar één keer. Zouden er eigenlijk beelden van de uitvaartplechtigheid zijn gemaakt vraag ik mij nu heel soms nog af.

Ik vond mijn eigen weg door dit ritueel uit te voeren.

Op 2 november gedenken de katholieken hun overledenen. Die avond steek ik, niet alleen voor dit familielid, maar voor alle anderen overledenen, een kaarsje op.

Niet alleen in de beste families maar in alle families komt het voor. Bijna één op de vijf mensen overkomt dit een keer.

Bron: Nationale Zorggids / Mary Mijnlief, 31-10-2019, Sjaak.

Inloopspreekuur bij Uitvaartcentrum

Beilen - De uitvaartvereniging in Beilen houdt dinsdag 3 december een inloopspreekuur in het uitvaartcentrum aan de Eursingerweg 6 in Beilen. Iedereen met vragen over wat er komt kijken bij een uitvaart kan tussen 19.00 en 20.00 uur daar terecht.

In deze periode wordt er veel aandacht geschonken aan geliefden die er niet meer zijn. Op verschillende manieren

en met verschillende rituelen wordt er aandacht aan gegeven. Tijdens het inloopspreekuur is er ook gelegenheid om vragen te stellen die gaan over rituelen en de dood.

De uitvaartvereniging houdt op 22 december haar jaarlijkse lichtjesavond.

Bron: De krant van Midden-Drenthe, 25-10-2019, Sjaak.

Extra ledenvergadering over verkoop aula Noordwolde

De begrafenisvereniging ‘De Laatste Eer’ in Noordwolde houdt op 4 december een extra algemene ledenvergadering. Dat is bijzonder, omdat de vereniging tijdens de jaarvergadering in maart is opgeheven en het hele bestuur was toen aftredend.

De vereniging heeft echter nog steeds de aula aan de Meulewiek in het bezit en formeel moeten de leden volgens een notaris wel met de verkoop daarvan instemmen. Dat is dan ook het enige onderwerp van de extra vergadering.

Volgens aftredend penningmeester Henk Slot is er een akkoord bereikt met uitvaartverzorger Sako Kiers uit Frederiksoord en hypotheekverstrekker de Rabobank over de verkoop van de aula, die op 30 januari 2016 werd geopend. De bouw kostte destijds zo’n twee ton.

Hypotheek kan worden afgelost

Met het niet nader genoemde bedrag dat Kiers bereid is te betalen kan de hypotheek volgens Slot in zijn geheel worden afgelost en blijven er verder amper schulden over. Het bestuur heft de vereniging op omdat niet meer aan de financiële verplichtingen kan worden voldaan. De verhuizing van de oude aula – nu de studio van de lokale omroep – naar de nieuwe aula leidde tot een verhoging van de lasten met 15.000 euro per jaar. Dat er meer leden waren overleden dan begroot vergrootte de financiële problemen.

De 1311 leden hebben over 2019 nog een contributie van 27,50 per persoon betaald. Ze kregen tot dit

jaar bij een overlijden 800 euro uitgekeerd, een soort verzekering voor een betaalbare uitvaart, waarop kosten in mindering werden gebracht. Maar in de loop van dit jaar was het geld op en werd er door de vereniging niets meer betaald. Sako Kiers is bereid om bij een overlijden een deel van dat bedrag uit te betalen. De vraag is nu of de leden op 4 december instemmen met de onderhandse verkoop aan Kiers.

Nog een kandidaat koper

Via Facebook mobiliseert lid Thomas Lodewijk uit Wolvega leden naar de vergadering te komen, die vanwege kostenbesparingen in de kleine aula is. „Inwoners van Noordwolde, kom naar de vergadering. Straks is er geen opbaarruimte meer in het dorp, want Kiers kan het gebouw wel weer verkopen en dan moeten overledenen naar het uitvaartcentrum van Kiers in Wolvega.” Ook uitvaartverzorging Naninga uit Wolvega heeft interesse getoond voor het pand, zo bevestigt Slot. „Maar die bood de helft van het bedrag dat Kiers bereid is te betalen.”

Sako Kiers: „Wij wachten rustig af of onze hulp nog nodig is. Wij wensen iedereen wijsheid. Wij hebben besloten ons niet te bemoeien met deze discussie, omdat er voor ons geen discussie bestaat.” Volgens Kiers werd een jaar geleden om hulp gevraagd vanwege de benarde financiële situatie. Het bedrijf wilde inderdaad wel helpen bij het saneren van de schulden. „Na een volledig jaar is er nog geen enkele verandering in deze zaak.” Kiers wendt eigen financiële middelen aan om de aula in Noordwolde te behouden voor de inwoners van Noordwolde.

Vanuit de leden wordt ook gesteld dat het bestuur nog steeds geen financiële verantwoording heeft afgelegd over 2018. Die jaarrekening is nooit vastgesteld.

Bron: Leeuwarder Courant, 18-11-2019, Sjaak.

Religieus leven in eeuwigheid

Begraafplaatsen van religieuzen opmerkelijk onderdeel van funerair erfgoed

- Decreet uit 2004 laat enkel gemeentelijke begraaving toe
- Congregaties kochten meestal een concessie, maar eigen begraafplekken bleven bestaan

Op het kerkhof van de abdij van Park rusten veel paters en zusters.

Wie wel eens een middelgrote begraafplaats bezoekt, valt wellicht de vaak sobere percelen van religieuzen op. Bepaalde begraafplaatsen, zoals in Borsbeek (Antwerpen) of in Elzestraat (Sint-Katelijne-Waver), tellen opmerkelijk veel van zulke percelen. Enkele abdijen en congregaties beschikken over eigen begraafplaatsen, zoals de annunciaten, de zusters van de Jacht en de jezuïeten aan de rand van Heverleebos. Monniken en norbertijnen rusten dan weer vanouds in abdijsgrond. „Waar en hoe religieuzen begraven

werden is afhankelijk van plaatselijke omstandigheden”, zegt Tamara Ingels van de vzw Grafzerkje, die zich inzet voor funerair erfgoed. „Het decreet uit 2004 bepaalt dat onze doden slechts op gemeentelijke of intergemeentelijke begraafplaatsen mogen worden begraven, maar er zijn historische uitzonderingen. Die zijn erg verscheiden, wat het onderwerp interessant maakt voor plaatselijke historici. Paters en zusters zochten uit wat mogelijk was. Soms werden er concessies aangekocht van een gemeente. Soms werd er uitgeweken naar een andere gemeente. In de negentiende eeuw werden stedelijke begraafplaatsen immers beschouwd als ‘geuzenkerkhoven’.”

Ingels haalt de historisch interessante kwestie aan van de begraafplaats in het gehucht Elzestraat. Bij de bouw van de parochiekerk aldaar in 1888 drongen buurtbewoners aan op een eigen begraafplaats. Toen kardinaal Goossens de eerste steen van de kerk kwam leggen, zou hij meteen ook de hele begraafplaats hebben gewijd. Daarmee overtrad hij de wet die enkel de wijding van een individueel graf toeliet. Het verklaart alvast waarom in Elzestraat zo „De eenvoud is opmerkelijk. Soms zijn er niet eens individuele graftekens” veel uitgesproken katholieke families uit Mechelen werden begraven, evenals de percelen van Mechelse begijnen, karmelietessen, clarissen en andere religieuzen.

Het kroonjuweel onder de katholieke begraafplaatsen in Vlaanderen is echter het abdijkerkhof van Park, in Heverlee. De begraafplaats – oorspronkelijk een boomgaard – is particulier en maakt integraal onderdeel uit van de abdijsite. Het oudste graf dateert van 1843. Hier liggen tal van katholieke prominente figuren begraven zoals strijder voor de vernederlandsing van het onderwijs kanunnik Jan Baptist David, KU Leuven-rector Piet De Somer of CVP-politicus Gaston Eyskens, maar je vindt er ook percelen voor twintig congregaties en orden. De zusters van de Goede Herder betrokken al in 1994 uit Leuven, maar ze worden er nog steeds begraven.

Grafzerkje besteedt ook aandacht aan de vorig jaar beschermde negentiende-eeuwse begraafplaatsen van de zusters en paters van Don Bosco en van de broeders van de christelijke scholen in de Wivinaadreef in Dilbeek. In 1979 tekende broeder en architect Alfons Hoppenbrouwers (1930-2001) voor de herinrichting ervan. De man rust er zelf. In totaal vonden daar tot 2012 meer dan 900 broeders, priesters en zusters hun laatste rustplaats.

Moeten dergelijke begraafplaatsen bewaard blijven? „Dat bepalen we aan de hand van een aantal vragen”, zegt Tamara Ingels, die ook professioneel beleidsadvies geeft. „Wat zijn de historische context en de artistieke waarde? Rusten er historische figuren? Opmerkelijk aan die begraafplekken is alvast hun grote eenvoud. Soms zijn er niet eens individuele graftekens.”

Bron: Kerk en Leven, Erik de Smet, 29-10-2019, Sjaak.

Cryomeren of resomeren; anders dan begraven en cremeren

Tegenwoordig zijn er nog meer methoden dan een begrafenis of een crematie om stoffelijke overschotten te laten vergaan, zoals cryomeren en resomeren. Net zoals de kosten begrafenis of crematie moet je ook hiervoor betalen, dat is niet meer dan logisch. Toch hebben cryomeren en resomeren een paar voordelen ten opzichte van begraven en cremeren, zoals je hieronder kunt lezen.

Wat is cryomeren?

Cryomeren wordt ook wel vriesdrogen genoemd. Hierbij wordt het lichaam bevroren in vloeibare stikstof wat ontzettend koud is, om precies te zijn -196 graden Celsius. Nadat het lichaam bevroren is zal het door middel van kleine trillingen uit elkaar vallen tot het een organische substantie is. Dit zijn de overblijfselen van het lichaam, wat ook wel het residu wordt genoemd. Dit kan worden begraven. Hierna zal het 6 maanden tot 1 jaar duren voordat het residu volledig door de natuur opgenomen is. Dit lijkt enigszins op direct begraven, maar het grote verschil is dat bij een cryomatie geen schadelijke stoffen in de bodem komen. Het verschil met een crematie is dat er geen filters nodig zijn die na gebruik vervuild in de afvalbak worden gegooid.

Een cryomatie bestaat uit zes verschillende stappen, om te beginnen wordt het stoffelijk overschot in 10 dagen gekoeld totdat het -18 graden Celsius is. Hierna wordt het bevroren lichaam ondergedompeld in vloeibare stikstof zodat het broos wordt en het blootgesteld kan worden aan kleine trillingen totdat het uiteengevallen is in een organische substantie. Hierbij kan het voorkomen dat de substantie kwik van vullingen en resten van chirurgische metalen bevat, dit zal magnetisch worden verwijderd. Uiteindelijk zal er 25 tot 30 kilo droog poeder overblijven, wat in een milieuvriendelijke kist wordt begraven.

Wat is resomeren?

Resomeren wordt ook wel verwateren of hydrolyse genoemd, het is een manier waarbij een lichaam in 3 uur wordt ontbonden. Dit komt doordat het lichaam in een mix van water en loog wordt gedompeld, deze mix zal tot 180 graden gestookt worden. Hierbij moet het stoffelijk overschot voorzien zijn van kleding en een lijkhoes die gemaakt zijn van eiwitten. Dit kan onder meer wol of zijde zijn, deze stoffen hydrolyseren namelijk gemakkelijk. De kist kan bovendien hergebruikt worden, wat resomeren duurzaam maakt.

Bron: HC Nieuws, 25-11-2019, Sjaak.

Bergklooster, een bijzondere plek

Zwolle – Bergklooster, een begraafplaats met geschiedenis. Op deze oude rivierduin in de buurt van de Vecht stond ooit het St Agnietenklooster, een klooster waar Thomas à Kempis zijn *De Imitatione Christi* (De navolging van Christus) schreef. Een belangrijke plek voor de Moderne Devotie. Ook is de plek bijzonder vanwege zijn plantengroei.

De 'Moderne Devotie' beweging ontstond ruim 150 jaar voor de reformatie. De beweging kwam voort uit de behoefte aan vernieuwing binnen de kerk. In een tijd van honger, veel armoede en ziektes verwaarloosden priesters en religieuzen hun geestelijke taken. De handel in aflaten, zelfs van nog niet begane zonden vierde hoogtij. Geert Groote (1340-1384) beseftte dat er niet alleen een vernieuwing binnen de kerk nodig

was, maar ook een innerlijke vernieuwing.

Foto: Peter Denekamp

In 1374 stelde Geert Groote zijn huis in Deventer ter beschikking aan vrouwen die buiten het klooster een religieus leven wilden leiden. Zij noemden zichzelf 'Zusters van het gemene leven'. In 1387 stichtten de 'Broeders van het gemene leven' het klooster van Windesheim. Van hieruit werden veel nieuwe kloosters gesticht, zodat de beweging zich als een olievlek over Nederland en Noord West Europa verspreidde. Eind van de 14e eeuw vertrokken een aantal broeders samen met Geert Groote vanuit de binnenstad van Zwolle, een uur gaans richting Overijsselse Vecht. Ze hadden behoefte aan een plek waar ze zich in afzondering konden weiden aan hun innerlijk leven. Geert Groote wees op een van de rivierduinen een geschikte plek aan voor een nederzetting. In 1398 werd het klooster St- Agnietenberg ingewijd en een jaar later 1399 de begraafplaats.

De eerste prior van het klooster was Johannes à Kempis. Johannes was de oudere broer van Thomas à Kempis, de beroemdste bewoner van het klooster. In 1399 arriveert hij in het klooster waar hij pas in 1406 zijn eeuwige gelofte aflegt. Thomas kopieert tijdens zijn lange en werkzame leven de bijbel en hij schrijft vele geschriften. De Navolging van Christus is zijn bekendste boek. Het is naast de Bijbel, een van de meest gelezen boeken ooit. Het boek is nog steeds actueel en wordt al eeuwenlang in verschillende vertalingen uitgegeven.

In 1471 overlijdt Thomas op 91 jarige leeftijd en wordt hij begraven in de kapel van het klooster. In 1672 wordt zijn stoffelijk overschot onder leiding van pastoor Waaijer opgegraven en enige decennia in Zwolle vereerd. Zijn gebeente is in een fraai gesneden schrijn bijgezet en bevindt zich sinds 2006 in de Onze Lieve Vrouwe Basiliek (Peperbuskerk).

De priestergraven van weleer zijn verdwenen. Het kloostercomplex is in 1581 afgebroken in opdracht van het protestantse Zwolse gemeentebestuur. Op de begraafplaats is nog wel een oude grafzerk te vinden

uit de laatste periode van het katholieke kloostercomplex. De zerk is van de heer Jan Mulert, overleden in 1540, eigenaar van het naastgelegen landgoed 'De Kranenburg'. Na de afbraak van het klooster werd de gewijde begraafplaats toegeëigend door de buurtbewoners. Al eeuwenlang werden en worden Zwollenaren op Bergklooster ter ruste gelegd. Onder hen telgen uit belangrijke families zoals Van Haersolte, Vos van Steenwijk, Van der Wijck, Sichterman, Van Rechteren Van Appeltern, Van Dedem, Van Namen van Eemnes.

Op de begraafplaats Bergklooster worden al jaren geen chemische bestrijdingsmiddelen meer gebruikt. Hierdoor kreeg de flora steeds meer kans om tot bloei te komen. De oude rivierduinvegetatie was in al die eeuwen niet helemaal verdwenen. Nu wordt op de oudste gedeelten van de begraafplaats pas laat in het najaar gemaaid, zodat de oorspronkelijke zeldzame rivierduinvegetatie volledig tot bloei kan komen en zich uit kan zaaien. Op de begraafplaats bloeien blauwe grasklokjes, lila duifkruid, Zwolse anjer, zandblauwtjes, echt walstro en paars bloeiend Tijn. Op de oude grafstenen groeien zeldzame korstmossen en er staan bijzondere bomen op de begraafplaats waaronder de hemelboom.

Bron: Weblog Zwolle, 25-10-2019, Sjaak.

Allerzielen: om hem in liefde los te laten

Op Allerzielen, de dag waarop de rk kerk overledenen herdenkt, memoreert schrijver Kees Verheul de kracht van een eeuwenoude liturgische tekst, het 'In paradisum'.

Uit de toespraak bij de begrafenis van mijn man Kees Smit op Oud Eik en Duinen in Den Haag, 29 september 2018. . . . .

[...] Dan iets over de muziek van straks.

Toen ik opperde dat ik bij het wegdragen van zijn kist 'In paradisum' wilde laten klinken, zei Kees volmondig: 'O, jaaa!' Ondanks, of wie weet juist dóór zijn tegenwoordige medische status als 'arme van geest' (een vrijwel letterlijke vertaling van dement) begreep hij deze keer direct wat ik bedoelde.

We hebben dit oude gregoriaanse lied samen leren kennen bij de uitvaart van een bevriende jonge aidspatiënt uit ons flatgebouw aan de Amsterdamse Kerkstraat. Begin jaren negentig, de tijd van nagenoeg ieders instinctieve paniek bij het ontwaren van een kennelijk doodzieke homo en de neiging dan een straatje om te lopen uit angst door hem te worden aangeklampt en, ja echt, ze zeggen dat dit kan, van dichtbij besmet te raken door zijn adem.

Onze Willem was van roomse herkomst en de uitvaart vond plaats in de kapel van de Amsterdamse Begijnhof. Terwijl de kist weer langzaam op de schouders werd getild naar de buitenlucht van het stille hofje en even verder de doorgang, nauw en laag als een rattenvaart, naar het plotselinge stads—kabaal van het Spui, klonk telkens opnieuw dat onverstoorbare, als een vogelvlucht boven de kist op en neer deinende een-

stemmige gezang.

Een heilzaam tegenwicht

Ik kan weinig anders zeggen dan dat wij er allebei ‘kapot’ van waren. Kapot, om het met een afstandelijker cliché te formuleren, door een soort ‘existentiële shock’. Zoals ik het nu meen te begrijpen is Kees’ kennis-making destijds met dit lied misschien wel de katalysator geworden van het lange en veelzijdige proces dat hem er omstreeks de millenniumwisseling bijna toe heeft gebracht om officieel rooms-katholiek te worden.

Tijdens het onlangs kopiëren en overdenken van de waarschijnlijk minstens veertienhonderd jaar oude ‘In paradisum’-tekst ben ik deze gaan waarderen als de bij mijn weten rijkste vormgeving van het onderwerp: de dood van een geliefd iemand. Toen ik het lied en het bijbehorend ritueel eens besprak met onze ter zake kundige vriend Willem Jan Otten, formuleerde deze het ongeveer zo: ‘In paradisum’ is op zijn minst een heilzaam tegenwicht bij de gangbare sfeer tijdens een moderne begrafenis. Die draait immers meestal om het verlangen de dierbare nog uit alle macht tegen te houden bij zijn vertrek uit ons leven, om vóór alles zijn of haar ‘leven te vieren’, zoals dat heet.

Ik moest Willem Jan gelijk geven. Al was het alleen maar om—dat vrijwel alle toespraken vanaf het spreekgestoelte-met-microfoon gaan over hoe geweldig, hoe lief, hoe geestig, kortom hoe éinig onze opgebaarde in betere tijden is geweest. En hoeveel hij of zij wel van de spreker heeft gehouden. En wat een humor ook die spreker toont bij het opdissen van zijn anekdotes. Ik voor mij ben blij dat zulke onderwerpen vanmiddag zeker een plaats zullen krijgen, maar dan waar ze ideaal thuishoren: in de spontane onderonsjes met z’n tweeën, drieën, vieren tijdens de nazit van de ‘besloten kring’ van Kees Smits naaste vrienden.

In liefde loslaten

‘In paradisum’ geeft op het dramatische moment van geza—men—lijk opstaan en vertrekken naar het concrete doel van de uitvaart, een heel andere wending aan de realiteit van dood en begrafenis dan wat we gewend zijn. Het focust de aandacht op wat hij of zij nú is en wat zij of hij nú, onbereikbaar voor ons, steeds meer zal worden. In plaats van het zojuist geschetste egocentrisch vasthouden, de bereidheid om een gestorvene onzelfzuchtig zijn eigen weg te gunnen. Om hem in liefde los te laten.

Ik lees jullie de tekst van ‘In paradisum’ voor, eerst in het origineel, daarna in de meesterlijke vertaling van de jonge Guido Gezelle:

***In paradisum deducant te Angeli:
in tuo adventu suscipiant te Martyres,
et perducant te in civitatem sanctam Ierusalem.***

***Chorus Angelorum te suscipiat,
et cum Lazaro quondam paupere
aeternam habeas requiem.***

***Ten paradijze geleiden u de engelen,
ga met de heilige martelaars mede,
en uit Jeruzalems zalige muren
komen de zingende koren u tegen!***

***Ga, eens met Lazarus arm en ellendig!
rust... in alle eeuwen der eeuwen onendig!***

“Goede reis”, zei de assistente van de euthanasiearts afgelopen woensdag op het grote moment tegen

Kees. Ik zag aan haar blik bij deze woorden dat zij iets totaal anders, iets veel echters waren dan het opmerkelijke cliché van een professional, zoals je had kunnen verwachten. Goede reis. Ik heb de tegenstrijdige emoties gelukkig nooit zelf ervaren van ouders met een zoon of dochter, van laten we zeggen achttien, die per se op een lange en riskante wereldreis wil gaan met alleen een rugzakje bij zich. Maar ik kan ze me indenken.

Ander voorbeeld. Een Russische vriend van me werd begin jaren zeventig door het totalitaire regime van destijds weggebonjourd uit zijn land. Bij ieder bezoek aan de Sovjet-Unie ging ik in Leningrad bij zijn ouders langs en dan zucht—ten ze: “Natuurlijk missen we hem verschrikkelijk en zijn we bang om” – zoals ook gebeurd is – “hem nooit meer te zullen zien. Maar we zijn blij voor hem. Hij heeft het daar in Amerika denken we veel beter, met kansen die hij hier nooit zou hebben gehad.” Het is, meen ik, een soortgelijk complex van emoties waar ‘In paradisum’ ook vanmiddag klank en richting aan wil geven.

De pauper Lazarus

Voor alle duidelijkheid nog iets over de werkwoordsvormen in Gezelle’s vertaling: geleiden u de engelen, komen de zingende koren, enzovoort. Door de goede verstaander moeten ze kennelijk in aansluiting op het Latijn worden opgevat als aanvoegende wijzen. Geen zekerheden, maar een liefdevolle wens: mogen de engelen u geleiden, laten de zingende koren u tegemoet komen.

Wat betreft Lazarus, de enige met naam genoemde hemelbewoner, denk bij hem niet aan de overbekende welgestelde volgeling die door Jezus in de spectaculairste scène van het Nieuwe Testament wordt teruggeroepen uit zijn graf. Hier is het diens naamgenoot uit een tegenwoordig haast vrijwel vergeten geraakte gelijkenis van Jezus. Deze Lazarus is een bedelaar, ziek, haveloos, door het personeel van rijke woningen geweerd uit de eetzaal waar nettere armen dan hij mogen komen profiteren van etensresten op de vloer. Naar Lazarus kijkt niemand om. Alleen straathonden, zo vertelt de gelijkenis, likten zijn wonden. Maar na zijn dood wordt Lazarus, in woorden die de maker van ‘In paradisum’ welbewust uit het evangelie lijkt te citeren, ‘opgetild door de engelen’ en rechtstreeks ‘omhooggedragen’ naar de hemel.

Er is naar mijn ervaring weinig fantasie voor nodig om in de pauper Lazarus niet alleen onze vroegere aidspatiënt uit de Kerkstraat te herkennen, maar ook iets van mijn en jullie Kees in zijn schrijnende, nu gelukkig voorbijge toestand als armoedelijder-naar-de-geest.

Kees Verheul (1940) schrijft verhalend proza en essays en vertaalt Russische literatuur. Hij leefde 52 jaar samen met zijn schoolvriend Kees Smit, met wie hij in 1998 trouwde.

Ingezonden door Cees de Wit, november 2019, Sjaak.

Nicodemus creëert nieuwe familiekamer voor condoleancebezoek

Door Leonie Veerman

„Er is maar een ding zeker in het leven. Op een gegeven moment ga je dood.” Het zijn de woorden van Johan Schokker, gesproken met kalme eerbiedigheid en tegelijkertijd Volendamse nuchterheid. Samen met Guido Woerlee leidt hij al sinds 1996 de Volendamse uitvaartonderneming Nicodemus. Al jarenlang staat het leven van deze

unieke ondernemers in het teken van een optimale dienstverlening voor de nabestaanden en familieleden van overledenen in Volendam en omstreken. Vanuit hun persoonlijke aanpak voorzien zij in alle wensen en behoeften van nabestaanden, ook nu deze steeds individueler worden.

In hun rol als uitvaartondernemer komen Johan en Guido over de vloer bij talloze families, juist in tijden van diep verdriet. Het is niet een beroep dat veel mensen direct zal aanspreken. Maar ondanks alle ellende waar ze dagelijks mee geconfronteerd worden, zien zij ook veel mooie dingen van hun vak. Guido: „Dat mensen ons toelaten om ze te helpen, juist in zo’n moeilijke periode, dat is wat dit werk mooi maakt.” Johan knikt: „Het is ook altijd mooi als we na een moeilijk overlijden toch voor een uitvaart kunnen zorgen waar de nabestaanden tevreden over zijn.”

Toch blijft het voor Johan en Guido voortdurend zoeken naar de juiste balans: „Je leeft natuurlijk altijd met de families mee”, zegt Guido, „maar ik probeer er altijd voor te waken dat ik ook een zekere onafhankelijkheid bewaar en zo toch ook houvast biedt.”

Johan probeert altijd aan te voelen wat een familie het hardst nodig heeft. Sommige families hebben het liefst dat je onzichtbaar bent, andere willen graag hun verhaal even kwijt. We luisteren ook graag naar mensen. Je leert zoveel van die verhalen, van de manier waarop andere mensen in het leven staan.”

Van jongs af aan

Johan (58) en Guido (47) gaan al flink wat jaren mee in het vak. Al vanaf zijn vijftiende hielp Johan tijdens de schoolvakanties met het ophogen en uitruimen van de graven. „Mijn vader zat in het kerkbestuur, dus het graf hoorde altijd al een beetje bij onze familie.”

Johans vader hoopte eigenlijk dat hij zou gaan studeren. „Na de Mavo heb ik een half jaar op de Havo gezeten”, vertelt Johan, „maar dat vond ik helemaal niks. In die tijd kreeg de grafdelver het toevallig in z’n rug. Op een dag zei mijn vader dat ik dat werk dan maar moest overnemen. Achteraf wou hij me alleen maar afschrikken. Hij verwachtte dat ik na twee weken weer vliegend terug naar school zou gaan. Daar maakte hij een inschattingsfoutje. Ik bleef. Achteraf was ik natuurlijk veel te jong.”

Jarenlang werkte Johan samen met Klaas Tol (Schoenlapper). Toen Klaas ziek werd, kwam Guido in zijn plaats. „Ik werkte op dat moment in de bouw en stond achter de bar”, zegt Guido, „Een periode van ‘leve de lol’, maar mijn vader, die destijds in het kerkbestuur zat, vond dat het tijd werd dat ik serieus werd. Hij was wel zo verstandig om niet te vertellen wat het werk precies inhield: dat ik nooit meer vrij zou zijn en altijd met een telefoon op zak zou lopen.”

Bij het vak van begrafenisondernemer hoort een gigantische verantwoordelijkheid. „Je kunt in ons vak geen foutjes maken, of dingen vergeten”, zegt Johan. Guido: „We noteren alles erg zorgvuldig, daarnaast blijf ik dingen ook eindeloos herhalen in mijn hoofd. Als ik de kerk inloop check ik soms wel zes keer of het geluid van mijn telefoon wel uitstaat.”

***‘Als er meerdere sterfgevallen
per dag plaatsvinden,
komt het regelmatig voor
dat we een nachtje
moeten doorhalen’***

Het werk als uitvaartondernemer heeft ook een enorme impact heeft op het privéleven van Johan en Guido. „Ons hele leven is ingericht op de telefoon, als we gebeld worden over een sterfgeval proberen we er altijd binnen het uur te zijn en kunnen we alles meteen in orde maken als de familie dat wil”, vertelt Guido. „Als er meerdere sterfgevallen per dag plaatsvinden komt het regelmatig voor dat we een nachtje moeten doorhalen, of twee zelfs.”

„In Volendam zijn ze dat nou eenmaal van ons gewend”, zegt Guido. „Het gebeurt dat als we om 19.00 uur gebeld worden, dat we alles om 22.00 uur gereed kunnen hebben. Dat is buiten Volendam wel anders.” Johan vult Guido aan: „Alleen als de mensen het zo snel willen hoor. We vragen vooraf altijd expliciet of mensen ons al willen ontvangen, of dat ze liever nog even een uurtje wachten. Soms moet eerst de schouw-warts nog komen. Dan mogen we nog niks doen, maar krijgen we wel vaak al commentaar dat we zo langzaam zijn.”

Voor Johan en Guido zit een dagje ongestoord naar het bos of onverwacht uiteten er al jaren niet in. Op dit moment proberen ze daar verandering in te brengen. „We hebben inmiddels een paar dames in opleiding en er komt binnenkort ook een nieuwe mannelijke collega bij”, vertelt Johan. Guido: „Uiteindelijk willen we voldoende personeel hebben, zodat Johan en ik af en toe gewoon om vier uur ’s middags naar huis kunnen. Of dat we in het weekend soms zonder stress een dagje naar het bos kunnen.”

Voorlopig zit dat er voor de heren echter nog niet in. „In dit vak duurt het namelijk wel even voordat je iemand ingewerkt hebt. Vooral in Volendam”, zegt Guido. „Dan hebben ze toch vaak het liefst iemand die ze vertrouwen.” Johan begint te grinniken. Hij herinnert zich nog hoe hij als zestienjarige jongen achter Klaas ‘Schoenlapper’ liep door de Gaffelstraat. „Toen vloog er opeens een deur open en stond er een vrouw te schreeuwen: ‘Klaas! Als je maar niet denkt dat dat ventje aan mijn gat komt als ik dood ben!’”

Wat Johan en Guido tegenwoordig ook steeds meer zien is dat mensen hun dierbare thuis opbaren, en ook in besloten kring afscheid nemen. Johan: „Dan komen mensen wel op condoleancebezoek, maar houden de naasten thuis of in de zaal van het uitvaartcentrum, een kleine intieme dienst.” Uitvaarten worden steeds individueler. De rol van de kerk neemt daar langzaam in af.

Een Volendamse familiekamer

„Soms is het niet mogelijk om de overledene thuis op te baren”, vertelt Johan, „Vaak zien de nabestaanden er ook enorm tegenop, het brengt namelijk best een hoop gedoe met zich mee: vloeren afplakken, lastige huisdieren, kinderen die thuis rondlopen. Wij hebben hier een mortuarium. Daar wordt de laatste tijd al vrij

intensief gebruik van gemaakt. Dat zorgt soms al voor uitdagingen, want families willen allemaal op dezelfde tijden afscheid nemen.”

Al een tijdje zochten Johan en Guido naar een oplossing. „De afgelopen tijd hebben we heel veel 24-uurs kamers bezocht. Dat soort kamers kom je al heel veel tegen in de rest van Nederland. Maar dat was niet wat wij zochten. Dat soort kamers zijn vaak heel klein, ze bieden ruimte voor zo’n zes personen, dus net genoeg voor de naaste familie om afscheid van hun dierbare te nemen.”

Voor de gebruikelijke condoleancebezoeken in Volendam leek zo’n 24-uurs kamer geen optie. Totdat Johan en Guido op het idee kwamen van de ‘Volendamse’ familiekamer. „We besloten om hier beneden gewoon een royale huiskamer van te maken, waarvan de familie de huissleutel krijgt met 24-uur toegang, maar dan met voldoende ruimte en comfort om het dagelijkse condoleancebezoek te laten plaatsvinden en dan op de tijden die de familie wil in plaats van het uur dat beschikbaar is in het Mirakel”, vertelt Johan.

Aan de Conijnstraat 6, waar nu nog de grafsteen showroom zit, opent in januari 2020 de familiekamer. „De showroom wordt daarom binnenkort verhuisd naar de Hyacintenstraat 20a”, vertelt Guido.

„Met circa 80 a 90 vierkante meter, en een stijlvol, warm interieurontwerp is de familiekamer uniek in heel Nederland. Johan: De kamer is van alle gemakken voorzien: wifi, tv, keuken, magnetron. Families moeten zich er volledig op hun gemak kunnen voelen. Het voordeel is ook dat het hier naast de kerk en de begraafplaats zit. We hopen hiermee een echt een goed alternatief te bieden voor mensen die de overledene thuis niet kunnen of willen opbaren.”

*‘Stem je wensen
vooraf goed af met
je familieleden,
het liefst mondeling;
dat werkt vaak het beste’*

Johan: „Sommige mensen pakken het zeer zorgvuldig aan, met een wilsbeschikking. Ze laten dan vastleggen wat hun wensen zijn voor de uitvaart, bij ons, of bijvoorbeeld bij de notaris. De ervaring leert echter dat dit uiteindelijk lang niet altijd de gewenste uitwerking heeft. Als zo iemand komt te overlijden krijgen wij vaak te maken met de nabestaanden die dan zeggen, bekijk het maar, wij willen het anders.” Johan benadrukt dat het uiteindelijk de nabestaanden zijn die de opdrachtgever voor de uitvaart zijn, en dat zij uiteindelijk ook bepalen wat er gebeurt.”

Johan’s advies: „Stem je wensen vooraf goed af met je familieleden, het liefst mondeling. Dat werkt vaak het beste.”

Guido wijst op een ander struikelblok waar veel families mee te maken krijgen. „Het kan soms goed misgaan met uitvaartverzekeringen. En dan specifiek met zogenaamde natura verzekeringen die een pakket met diensten aanbieden. Vaak adverteren grote verzekeraars als Dela met een prachtig verhaal, waarin ze zeggen dat je zelf kunt bepalen hoe je de uitvaart regelt. Wat ze er dan niet bijzeggen, is dat de verzekeraar in zo’n geval zelf de uitvaartondernemer kiest.”

„De afgelopen tijd hebben we hier bijvoorbeeld al een aantal keer een uitvaartondernemer van buiten Volendam gehad. Dat waren prima vakmensen hoor, maar die komen hier dan een half uur voor de mis het terrein oplopen: ‘Is dat de kerk?’ vragen ze dan. Als de familie besluit dat ze de begrafenis liever door ons laten regelen, betaalt Dela opeens duizenden euro’s niet uit. Dat is keihard.”

Guido’s advies: „Kies voor een kapitaal verzekering. Dan laat je jezelf verzekeren voor een afgesproken bedrag dat bij overlijden wordt uitgekeerd en waarvan je vervolgens zelf, door een ondernemer naar keuze, de uitvaart regelt.”

Bron: Krant Nieuw Volendam, 1-11-2019, Sjaak.

Vrouwen van Sereen openen eigen uitvaartcentrum in Volendam

Vroeg of laat krijgt iedereen een keer met die ene zekerheid in het leven te maken; de dood. Sylvia van Leeuwen, eigenaresse van uitvaartonderneming Vrouwen van Sereen, heeft jaren na het overlijden van haar oma nog altijd een wrange nasmaak aan de ervaring overgehouden. „Het verzorgingshuis schakelde een uitvaartondernemer in waarmee zij blijkbaar een overeenkomst hadden. Er kwamen twee mannen binnen met een brancard, ze spraken geen woord tegen ons, namen het levenloze lichaam van mijn oma mee en ze vertrokken weer. Even later stapte er een mevrouw met twee grote koffers binnen, een soort van mobiel kantoor.”

Binnen anderhalf uur moesten Sylvia en haar familie de hele uitvaart regelen. „De rouwkaart, de kist, de rouwauto, de plichtigheid in het crematorium, de gewenste consumpties, waar, wat, wanneer, hoe, echt overal moesten we een klap op geven in die korte tijd. Ik dacht bij mezelf; ‘dit kan toch niet waar zijn.’ Maar ergens had ik ook een gevoel van ‘zo

zal dit nu eenmaal wel gaan’. Wisten wij veel.”

Toch bleef het onbevredigende gevoel Sylvia achtervolgen. „Het was alsof ze gewoon productiewerk verrichtten. Er was geen ruimte voor emotie, maar het ging wel om iemand van wie wij zielsveel hielden. Ik dacht ‘dit moet anders kunnen’.”

Jaren later opent Sylvia met haar uitvaartonderneming wegens uitbreiding de tweede locatie. Komende zaterdag is iedereen van harte welkom om tussen 14.00 en 17.00 uur, onder het genot van een hapje en een drankje, het indrukwekkende nieuwe pand aan de Mgr. Cornelis Veermanlaan 2 in Volendam te komen aanschouwen.

Vrij om zelf een uitvaart-onderneming te kiezen

„Ik wilde dus natuurlijk niet altijd uitvaartbegeleidster worden”, lacht Sylvia. „Nadat ik mijn HBO haalde, ben ik mede-eigenaar geweest van Duin Administratiekantoor en ik had het daar geweldig naar mijn zin. Toch bleef ik in de avonduren vaak bezig met mezelf verdiepen in mogelijkheden en innovaties in de uitvaartwereld. Dat rare gevoel na de uitvaart van mijn oma - en later bij mijn opa waar het precies hetzelfde verliep - was ik nog niet kwijt. Op een gegeven moment zei mijn man dat ik ervoor moest gaan.”

„Ik besloot mezelf in te schrijven voor de opleiding uitvaartbegeleidster en startte in januari 2010 op 35-jarige leeftijd.” In juni van datzelfde jaar schreef de Volendamse zich in bij de Kamer van Koophandel om een eigen onderneming te starten. „Het is mijn visie dat iedere uitvaart maatwerk moet zijn, maar om daar-

mee voet aan de grond te krijgen viel niet mee. Het blijkt dat veel mensen in de veronderstelling zijn dat ze van alles ‘moeten’.” Verschillende verzekeringsmaatschappijen proberen mensen een bepaalde richting in te sturen door suggesties te doen voor partijen waar zij een contract mee hebben. ‘Deze uitvaartonderneming moet je hebben’, naast een dikgedrukt telefoonnummer.

„Een ander voorbeeld hiervan is het Begraffenisfonds van Volendam. Bijna alle inwoners van Volendam zijn hier van oudsher min of meer automatisch lid van geworden en hebben vanaf hun dopen betaald. Op een bepaald moment bleek er een tekort bij het Fonds om aan de toekomstige verplichtingen te voldoen en heeft het bestuur van het Fonds besloten om het opgebouwde kapitaal van de meeste deelnemers over te dragen aan verzekeringsmaatschappij Aegon (is nu Ardanta). Dit bedrag van # 1.450 wordt uitgekeerd wanneer iemand komt te overlijden. Het misleidende is, is dat op de polis staat dat het overlijden moet worden gemeld bij het Begraffenisfonds / Nicodemus. In werkelijkheid is iedereen vrij om zelf te bepalen wie de uitvaart mag verzorgen en keert de polis ook uit als een andere uitvaartondernemer wordt gekozen. Dat men hierin keuzevrijheid heeft, blijkt niet voor iedereen duidelijk te zijn. Ik zou de mensen in onze gemeente graag oproepen om een kwartiertje de tijd te nemen om hun uitvaartverzekering te controleren. Pak de papieren er eens bij en kijk hoe je verzekerd bent en wat de voorwaarden zijn.”

„Het beste is natuurlijk als je een geldbedrag uitgekeerd krijgt in plaats van dat je in diensten wordt gecompenseerd als het zover is. Wanneer je voor een geldbedrag verzekerd bent, wat in de meeste gevallen zo is, ben je altijd vrij om zelf te bepalen welke uitvaartonderneming je inschakelt en hoe jouw afscheid eruit ziet. Mocht je er niet uitkomen, geef ons dan een belletje en dan controleren wij het vrijblijvend voor je. Dat is een kleine moeite voor ons.”

Familiekamers

Ondanks dat Sylvia nooit de ambitie heeft gehad om van Vrouwen van Sereen een grote uitvaartonderneming te maken, groeit het bedrijf gestaag door. „Dit is eigenlijk vanzelf gegaan omdat we niet graag nee zeggen tegen mensen. Daarom openen we een tweede vestiging in de gemeente.”

De eerste vestiging aan de Voorhaven in Edam blijft in functie als familiekamer en bespreekruimte. „We zijn die ruimte gewoon ontgroeid. De familiekamer daar is bijna altijd bezet, waardoor we behoefte hadden aan uitbreiding. Nu hebben we aan de Mgr. Cornelis Veermanlaan 2 in Volendam de perfecte locatie gevonden. We krijgen er twee familiekamers en een grote uitvaartruimte bij. In totaal beschikken we vanaf 16 november dus over drie familieruimtes. Deze warme en sfeervolle ingerichte kamers hebben een opbaarkamer voor de overledene en een zitgedeelte waar de familie vaak nog even blijft tijdens een bezoek om een kopje te drinken.

„We hebben geprobeerd om het huiselijk te maken.” Familiekamers zijn enorm in opkomst in de uitvaartwereld, waarin nog veel ruimte voor innovatie is. „Wanneer de gelegenheid er niet is om thuis opgebaard te worden – bijvoorbeeld wanneer iemand de laatste fase van het leven in een verzorgingshuis heeft gewoond – dan biedt een familiekamer uitkomst. De familie krijgt de sleutel van het pand en van hun familiekamer en is 24 uur per dag in de gelegenheid om de overledene te bezoeken.”

*‘Afscheid nemen van
iemand die je lief is,
kun je nooit meer overdoen;
daarom ligt onze lat
altijd zo hoog’*

„Wij vinden dat de familie in die moeilijke tijd zelf de keuze moet hebben wanneer, hoe vaak, hoe lang en met wie ze de overledene willen bezoeken. Vandaar dat we dit initiatief gestart zijn.”

Sylvia heeft onlangs laten onderzoeken hoe mensen bij Vrouwen van Sereen als uitvaartbegeleider zijn uitgekomen. „Uit dat onderzoek bleek dat 87% van onze klanten door middel van mond tot mond reclame bij ons terecht zijn gekomen. Daar zijn we enorm trots op. Dan doe je blijkbaar iets goed.”

Doordat Vrouwen van Sereen iedere uitvaart blanco ingaat, is iedere opdracht weer maatwerk. „Sinds kort is het bijvoorbeeld ook mogelijk om in het Stolphoevekerkje de uitvaart te houden. Onlangs hebben we dat voor het eerst gedaan en het was prachtig, heel intiem. Zo zou ik het zelf ook wel willen; thuis of in een familiekamer opgebaard worden, de uitvaart in het Stolphoevekerkje en vervolgens kunnen mijn familie en vrienden nog een borrel op de dijk doen. Een waardig afscheid.”

Uiteraard bieden Vrouwen van Sereen ook de mogelijkheid om de uitvaart op één van hun locaties in Edam of Volendam te houden. „Daar hebben we meer dan genoeg ruimte voor. Alles is mogelijk bij ons. We nemen de tijd om alles rustig door te spreken met de familie. We komen iedere dag langs en leren de mensen echt kennen. Alleen zo kun je aan de verwachtingen voldoen. Met de rouwkaart beginnen we bijvoorbeeld altijd met een blanco papier. Wat vinden jullie mooi? Wat had de overledene graag gezien? Moet er een foto van diegene op te zien zijn? Moet er een dierbare hobby in verwerkt worden? Doordat iedere rouwkaart exclusief door één van onze designers wordt ontworpen, is iedere rouwkaart uniek. Daarom ben ik in dit vak gestapt. Maatwerk bieden omdat ieder mens uniek is. Afscheid nemen van iemand die je lief is, kun je nooit meer overdoen. Daarom ligt onze lat altijd zo hoog.”

Bron: Krant Nieuw Volendam, 15-11-2019, Sjaak.

Waarom samenwerken?

- Sinds 1949 uitvaartverzekeraar
- Uitvaartverzekering op basis van uw dienstverlening
- Actieve buitendienst
- Persoonlijk contact
- Ondersteuning op het gebied van marketing en communicatie

Hoofd accountmanagement Kobus Mulder

Nuvema

Al sinds 1949 een betrouwbare partner in uitvaartverzekeringen

Nuvema is al sinds 1949 actief in uitvaartverzekeringen. Inderdaad: alleen in uitvaartverzekeringen. De verzorging van de uitvaart zelf laten we graag over aan specialisten: aan uitvaartondernemers- en verenigingen, zoals u.

Wij vinden het belangrijk om onze verzekerden een goede uitvaartverzekering aan te bieden. Gebaseerd op uw diensten en prijzen. Inmiddels gingen al ruim 300 uitvaartverzorger u voor.

Contact

Bent u benieuwd naar wat wij voor u kunnen betekenen? Belt u mij dan op 06 - 50 64 78 60. of e-mail naar kobus.mulder@nuvema.nl. Ik vertel u graag meer!

Kobus Mulder
Hoofd accountmanagement

Nuvema uitvaartverzekeraar. **Thuis in de uitvaartbranche.**

Uw FKB-samenwerkingspartner

Twenthe is

- al 70 jaar een zelfstandige en solvabele uitvaartverzekeraar
- samenwerkingspartner van meer dan 160 uitvaartverenigingen
- specialist in uitvaartverzekeringen (geen andere verzekeringen)
- een no-nonsense organisatie, korte lijnen/persoonlijk contact

Meer samen, samen meer?

Informeer vrijblijvend bij onze buitendienst-inspectie

Regio Noord en West	Henk Schreiber	06-17498509
Regio Oost en Zuid	Cor ter Braak	06-17498499

Voor overige vragen: info@twenthe.nl of bel 053-4312732

Ook al is de mens nog zo geleerd, hoe iemand zijn neus kan snuiten op een andere manier dan hijzelf is voor hem een volkomen raadsel.

(Ivan S. Toergenjev)

Samenstelling Algemeen Bestuur FKB per 25-05-2019

Voorzitter:

Sjaak den Hollander, Illikhoven 14-A,
6116 AL Illikhoven. Tel.: 046 - 4810205
Faxnummer: 046 - 4810633
jjdenhollander@planet.nl

Secretariaat:

mw. G.W. Nijland-Wevers
Tel.: 0546 - 577981
secretaris@f-k-b.nl

Penningmeester:

Koos Clemens, Anke Servaesstraat 13,
2162 KR Lisse Tel.: 0252 - 421284
penningmeester@f-k-b.nl

Webmaster:

Johnny Gunnewijk, Meidoornstraat 8,
9501 VZ Stadskanaal Tel.: 0599 - 612027
Gunnewijk@gmail.com

Bestuurslid:

Martin Slippens, Streekweg 347,
1616 AH Hoogkarspel Tel.: 0228 - 526740
mslippens@hetnet.nl

Frenk Lardinois, Florence Nightingalestraat 155
6441 HW Brunssum Tel.: 045 - 5272717
flardi@telfort.nl

Aspirant Bestuurslid:

Herman Borgelink, Maatkamp 21
7482 KC Haaksbergen Tel.: 06 - 22386717
info@barbarahaaksbergen.nl

FKB

**een levende vereniging
rondom de dood**

MEER SAMEN — SAMEN MEER

Bel gerust voor informatie

**Wij maken u met plezier verder wegwijs in de
FKB en uitvaartland!**

Regio Noord/Oost:

*(Groningen / Friesland / Drente / Overijssel /
Gelderland / Flevoland)*

Wilma Nijland Tel.: 0546 - 577981
Herman Borgelink Tel.: 06 - 22386717

Regio West:

*(Noord-Holland / Zuid-Holland / Utrecht / Zeel-
and)*

Koos Clemens Tel.: 0252 - 421284
Martin Slippens Tel.: 0228 - 526740

Regio Zuid:

(Noord-Brabant / Limburg)

Sjaak den Hollander Tel.: 046 - 4810205
Frenk Lardinois Tel.: 045 - 5272717

